
Folkhälsoprogram för Strömsunds kommun 2026– 2032

Innehållsförteckning

1.	Inledning	2
1.1.	Syfte	2
1.2.	Övergripande målbild	3
1.3.	Framtagande och förankring	3
1.4.	Disposition	4
2.	Folkhälsa och folkhälsoarbete	5
2.1.	Vad är folkhälsa?	5
2.2.	Folkhälsa och hållbar utveckling	6
2.3.	Vikten av ett samlat folkhälsoarbete	6
3.	Folkhälsan i Sverige och Jämtlands län	7
3.1.	Ojämlighet i hälsa	8
3.2.	Folkhälsopolitiken och åtta målområden	8
3.3.	Folkhälsa i Jämtlands län	9
3.4.	Länsövergripande strategi	10
4.	Folkhälsa i Strömsunds kommun	10
4.1.	Nulägesbild	10
4.2.	Omvärldsfaktorer	13
4.3.	Organisatoriska förutsättningar	14
5.	Ramverk för lokalt folkhälsoarbete i Strömsunds kommun	14
5.1.	Översikt lokalt folkhälsoarbete i Strömsunds kommun	15
5.2.	Holistiska synsätt	16
5.3.	Prioriterade målområden	17
5.4.	Genomförande och uppföljning	23
	Bilagor och referenser	24

1. Inledning

Strömsunds kommun möter sina invånare genom hela livet. Från de första åren i förskolan, vidare genom skoltid, fritid och arbetsliv, till äldreomsorg och i stöd när livssituationer förändras. Ingen annan samhällsaktör har en så långsiktig och vardagsnära relation till människors livsvillkor.

Hälsa formas inte enbart av individens val, utan också av de förutsättningar som ges i form av trygga uppväxtvillkor, god utbildning, meningsfull sysselsättning, social gemenskap och tillgång till kultur och en fysisk miljö som främjar rörelse och delaktighet. Kommunens beslut påverkar dessa villkor direkt och långsiktigt.

Folkhälsoarbete handlar om att systematiskt stärka strukturer som ger oss möjlighet att må bra, oavsett livssituation eller bakgrund. Att arbeta med folkhälsa är därför inget sidospår utan en integrerad del av kärnuppdraget. Folkhälsoarbete är både ett ansvar och ett verktyg för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Strömsunds kommun ska i korthet skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen.

1.1. Syfte

Folkhälsoprogrammet för Strömsunds kommun 2026–2032 syftar till att tydliggöra ansvar för det gemensamma folkhälsoarbetet och dess riktning.

Programmet är ett strategiskt styrdokument vilket i första hand riktar sig till interna målgrupper, till politiker, kommunledning, förvaltningar, verksamheter och kommunala bolag. För dessa fungerar programmet vägledande i hur och varför folkhälsa ska beaktas i kärnuppdraget.

Externt syftar programmet att till regionen, civilsamhället, näringslivet och statliga myndigheter fungera som en tydlig markering av kommunens synsätt och prioriterade målområden.

Programmet har också tydlig bäring på kommunens invånare. Även om det inte i en aktiv mening riktar sig till invånarna bidrar det till ökad förståelse för och spårbarhet av folkhälsoarbetet.

Programmet kan också ses som en kunskapsspridare i sig då den innehållsmässigt är pedagogiskt utformat och ger plats för insikter om det nationella, regionala och lokala folkhälsoläget.

Folkhälsoprogrammet för Strömsunds kommun 2026–2032 ersätter tidigare program i sin helhet.

1.2. Övergripande målbild

Strömsunds kommuns övergripande inriktning och målbild är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Detta genom att ta ansvar för att fördelningen av kommunens resurser sker på ett långsiktigt hållbart, effektivt och transparent sätt.

Den övergripande målbilden är att folkhälsa ska skapas där kommunen verkar – i ordinarie styrning och i kärnverksamheten som möter invånare genom hela livet. Arbetet utformas systematiskt och utvecklas så att det stärker goda och jämlika livsvillkor.

1.3. Framtagande och förankring

I framtagandet av folkhälsoprogrammet har en arbetsgrupp utsedd av kommunens folkhälsoråd format arbetet. Tillsammans med relevanta omvärldsfaktorer har utgångspunkten varit att kartlägga och analysera kunskaper om nuläget i kommunen relevanta för folkhälsoarbetet och dess möjliga utveckling. En uppföljning av Folkhälsoprogrammet för Strömsunds kommun åren 2021-2025 gav i utgången viktiga kunskaper om nuläge och möjliga områden att prioritera.

En intressentanalys har genomförts för att ytterligare konkretisera programmets intressenter och möjliga målgrupper. Utöver diskussioner i kommunens lokala folkhälsoråd vilket innehåller flera perspektiv har särskilt viktiga intressentgrupper informerats kring programmets delar, arbetets gång och samtidigt getts möjlighet att ge inspel gällande innehåll och utformning.

Det har exempelvis inneburit att information om folkhälsoprogrammet har delgetts och diskuterats med kommunens övriga rådgivande organ i Kommunala pensionärsrådet och Tillgänglighetsrådet.

Informationen har också presenterats för kommunens samiska samrådsgrupp med företrädare i frågor som rör förskola, äldreomsorg och det samiska språket. Ett samråd med verksamma samebyar har genomförts under remissperioden. Samisk hälsa har ytterligare beaktats genom dialog med Region Jämtland Härjedalen.

En medborgarundersökning riktad till barn och unga har genomförts inom ramen för resurscentrums arbete. Erfarenheter från resurscentrums arbete om ungas upplevelse av inflytande och delaktighet, samt interna samtal kring kunskaper om våld och våldsbejakande extremism, har ytterligare adderat analysen.

Arbetsmarknadsenheten, vilka vänder sig till personer som behöver extra stöd eller vägledning för att komma vidare till egen försörjning genom arbete eller studier, har också tillfrågats om relevanta erfarenheter kring målgruppen. Lokala fackliga organisationer har tillfrågats genom en mindre enkät. En dialog med lokala föreningar har också framförts.

Vidare har Folkhälsomyndigheten rådfrågats i utformningen av ramverk för lokalt folkhälsoarbete i Strömsunds kommun.

Folkhälsoprogrammet har också skickats ut på remiss till XX, samt till allmänheten i Strömsunds kommun. Remisstiden pågick under perioden 13 maj och 15 juni, 2026. Totalt inkom XX svar, vilka samtliga beaktades till den slutliga versionen av programmet.

Intressentperspektiven ovan har tillsammans med bindande krav i lagstiftning och andra styrande principer såsom politikens målsättningar och budget format ett underlag för vidare prioriteringar.

1.4. Disposition

Utöver ovan inledning tar programmets utformning avstamp i folkhälsans grunder och koppling till hållbar utveckling i kapitel två (2). Nuläge av folkhälsan i Sverige och i länet beskrivs övergripande i kapitel tre (3), tillsammans med folkhälsopolitikens inriktning och den länsövergripande strategin.

Nuläget i Strömsunds kommun utgör kapitel fyra (4) med en uppföljning av det tidigare programmet, andra relevanta aspekter och utmaningar samt en

del avseende samisk hälsa. Vidare beskrivs relevanta omvärldsfaktorer och organisatoriska förutsättningar.

Kapitel fem (5) utgör avslutningsvis kärnan av programmet innehållande ramverket för det lokala folkhälsoarbetet i Strömsunds kommun. Kapitlet redovisar inledningsvis holistiska synsätt och avslutas med folkhälsopolitiska mål och efterföljande fokusområden vilka kommunen avser att prioritera under programperioden. För ytterligare tydlighet utgör genomförande och uppföljning en avslutande del av kapitlet.

2. Folkhälsa och folkhälsoarbete

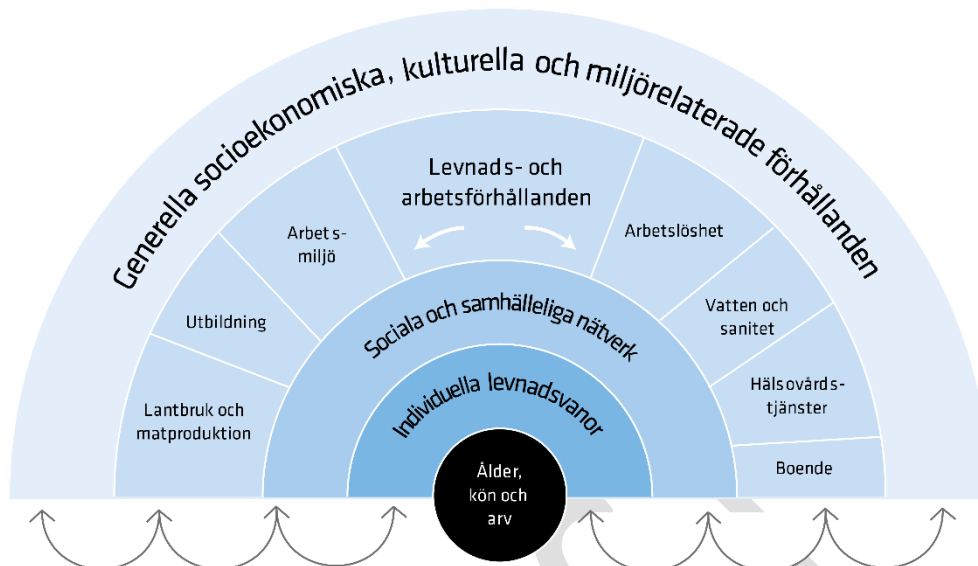
Folkhälsan är en central del av en hållbar utveckling. En god folkhälsa är så god och jämlikt fördelad mellan olika grupper i befolkningen som möjligt. Ett samlat och strategiskt folkhälsoarbete gynnar inte bara individen utan hela samhällets omställning mot ett mer rättvist, motståndskraftigt och hållbart samhälle.

2.1. Vad är folkhälsa?

Folkhälsomyndigheten [1] beskriver folkhälsa som ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsa. Det betyder att folkhälsa både gäller nivån på hälsa och hur hälsan fördelas i olika grupper i befolkningen. Med en god folkhälsa menar vi alltså att hälsan är så god och jämlikt fördelad som möjligt.

Befolkningens hälsa formas av en mängd faktorer som genetik, livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor. Den påverkas också av politikens och samhällets beslut, organisation och resurser, samt kunskaper och förutsättningar hos individen att fatta egna hälsobringande beslut.

Figur 1. Folkhälsans bestämningsfaktorer

Dahlgren G, Whitehead M. (1991). Policies and Strategies to Promote Social Equity in Health. Stockholm, Sweden: Institute for Futures Studies.

2.2. Folkhälsa och hållbar utveckling

Folkhälsa är en central del av hållbar utveckling och en grundläggande förutsättning för ett långsiktigt socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle. Globalt sett har Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling varit vägledande sedan 2015 [2].

Målen som antogs av FN:s medlemsländer gäller oss alla, och finns till för att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa, och att lösa klimatkrisen. En viktig bärande princip är att ingen ska lämnas utanför. Agendan och målen syftar till att särskilt förstärka förutsättningar för utsatta grupper, till exempel barn och unga, flickor och kvinnor, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och urfolk.

Det är osannolikt att de globala målen uppnås i sin helhet till 2030 men de innehåller allt jämnt grundläggande principer för ett stärkt folkhälsoarbete som förutsättning för en hållbar samhällsutveckling.

2.3. Vikten av ett samlat folkhälsoarbete

Ett samlat och strategiskt folkhälsoarbete är viktigt ur flera aspekter. En stor drivkraft för samhällets aktörer är dock att det blir mer kostsamt att endast

behandla ohälsa när den uppstår i stället för att i samverkan främja hälsa och förebygga sjukdomar. Det gynnar alltså inte bara individen utan hela samhällsekonomin och omställningen mot ett mer rättvist, motståndskraftigt och hållbart samhälle [1, 3].

Folkhälsoarbete rymmer även ett stort antal folkhälsoområden vilket gör helheten komplex. Ett samlat folkhälsoarbete bidrar därför också till att konkretisera och prioritera kommunens folkhälsoarbete i förhållande till det lagstadgade kärnuppdraget.

2.3.1. Hälsofrämjande och förebyggande arbete

Samverkan mellan hälsofrämjande och förebyggande insatser och samspel mellan samhälle och individ är viktiga förutsättningar för ett samlat folkhälsoarbete [1].

Dels handlar det främjande arbetet om att bibehålla och stärka människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande, och om att stärka den enskilda individens ansvar genom delaktighet och tro på sin egen förmåga. Dels om att tillgängliggöra fysiska miljöer och andra utemiljöer, det vill säga insatser på befolknings- eller gruppnivå.

Det förebyggande arbetet handlar i stället om att rikta insatser till att minimera negativ påverkan på hälsan. Detta inklusive minskad risk för sjukdom eller skada, minskad risk för fysiska, psykiska eller sociala problem, tidig upptäckt, samt minskade risker för återinsjuknande. Arbetet förutsätter kunskaper om att förebygga riskfaktorer och bakomliggande orsaker till ohälsa och sjukdom.

3. Folkhälsan i Sverige och Jämtlands län

Generellt sett är hälsan i Sverige god och de flesta skattar sin hälsa som god. Systematiska skillnader och därmed ojämlikheter hittas däremot i nästan alla hälsoutfall och förutsättningar för hälsa [4]. Folkhälsopolitikens målområden visar på vikten av insatser inom flera områden och förutsättningar i den regionala strategin bidrar ytterligare till att fokusera Strömsunds kommuns arbete.

3.1. Ojämlighet i hälsa

Ojämlighet i hälsa kan förstås som återkommande och systematiska skillnader i hälsoutfall mellan grupper med skilda sociala förutsättningar eller social position. Minskad ojämlikhet i hälsa är, på samma sätt som ett samlat folkhälsoarbete, inte bara viktigt för individen utan hela samhällets förutsättningar för hållbar utveckling och motståndskraft [1, 4].

På gruppnivå är god tillgång till viktiga resurser som påverkar hälsan positivt en förutsättning för ökat handlingsutrymme att utvecklas, må bra och göra hälsosamma val. Omvänt ger mindre tillgång till viktiga resurser sämre förutsättningar och mindre handlingsutrymme för en god hälsa på gruppnivå.

Sambanden mellan hälsa och dess förutsättningar är komplexa. Enskilda faktorer kan exempelvis påverka olika hälsoutfall. Ojämlighet i hälsa uppstår därför när sociala grupper systematiskt har olika tillgång till viktiga resurser som påverkan hälsan positivt. Exempelvis utbildning, arbete, boende och försörjning.

3.2. Folkhälsopolitiken och åtta målområden

Ramverket för folkhälsopolitiken i Sverige består av det övergripande målet att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet ska vara uppnått till år 2048 [5].

Till det övergripande målet hör åtta målområden som konkretiserar de samhällseliga förutsättningarna. De åtta målområdena är:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Figur 2. Åtta målområden för en god och jämlik hälsa (Illustration: Folkhälsomyndigheten)

Folkhälsopolitiken utgör sammantaget en tydlig riktning och bild över det gemensamma ansvaret för folkhälsoarbete. Ramverket ger också stöd och vägledning för hur ett lokalt folkhälsoarbete kan formas. Tillsammans med de grundläggande principerna i Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling utgör det nationella ramverket en grund för ledning och styrning av folkhälsoarbetet i Strömsunds kommun.

3.3. Folkhälsa i Jämtlands län

Övergripande har ojämlikhet i hälsa ökat i länet under de senaste decennierna. I den länsövergripande strategin för folkhälsa och trygghet (12) beskrivs att hälsoläget i stor utsträckning påverkas av "människors livsvillkor, såsom utbildning, arbete, ekonomi och boende. Det finns tydliga skillnader i hälsa mellan grupper, kopplade till bland annat socioekonomiska förutsättningar, diskrimineringsgrunder och geografiska förhållanden."

Vidare beskrivs att den samhällsutveckling som präglat omvärlden och Sverige i stort även gäller i Jämtlands län. "När människors tillit, delaktighet och känsla av sammanhang påverkas får det konsekvenser för hälsan". Trygghet, med koppling till hälsa, är därför en viktig bestämningsfaktor för folkhälsan i länet och utgångspunkt i den länsövergripande strategin.

3.4. Länsövergripande strategi

Inriktningen för den länsövergripande strategin för folkhälsa och trygghet i Jämtlands län är att skapa en tydlig riktning för det gemensamma arbetet att främja god och jämlik hälsa i länet. Strategin omsätter den nationella folkhälsopolitiken för att skapa samhällliga förutsättningar för god och jämlik hälsa i länet.

Strategin tydliggör också att kommunernas roll är att samordna och förankra folkhälsoarbete på kommunnivå. Rollen tydliggörs i det här programmet genom lokala prioriteringar vilka bildar ett ramverk för det lokala folkhälsoarbetet i Strömsunds kommun. Tillsammans med gemensamma forum för samverkan i länet bildar kommunens prioriteringar en grund för bidraget till den länsgemensamma strategin, och vidare till den nationella folkhälsopolitiken.

4. Folkhälsa i Strömsunds kommun

Även om folkhälsan generellt sett bedöms som god i Strömsunds kommun påverkar en mängd såväl lokala som yttre omvärldsfaktorer förutsättningarna för en god hälsa hos invånarna. Ett anpassat arbetssätt där holistiska synsätt och prioriterade folkhälsoområden står i fokus är viktiga delar för att möta dessa faktorer och skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

4.1. Nulägesbild

I Strömsunds kommun skattar en majoritet av befolkningen sitt hälsotillstånd som bra eller mycket bra. I jämförelse med andra kommuner med liknande invånarantal, andra landsbygdskommuner eller med länets kommuner är hälsotillståndet likvärdigt [6].

4.1.1. Uppföljning av Folkhälsoprogram för Strömsunds kommun 2021-2025

I Folkhälsoprogram för Strömsunds kommun åren 2021-2025 prioriterades områdena tidiga livets villkor, utbildning och arbete, hälsofrämjande miljö, delaktighet och inflytande, samt alkohol, narkotika, tobak, doping och spel (ANDTS).

Uppföljningen av programmet (bilaga 1) visar att elever i grundskolan generellt sett trivs och mår bra. Det finns utmaningar med psykosomatiska besvär, och i större utsträckning hos flickor, i jämförelse med pojkar och generellt sett i årskurs 6 till och med årskurs 9.

Sysselsättningsgraden har legat stabil under perioden 2021–2025. I jämförelse med andra kommuner i riket ligger Strömsunds något över genomsnittet. Utmaningar finns med långtidsarbetslösa unga, sjunkande meritvärden i grundskolan och en låg andel invånare med eftergymnasial utbildning.

Under den tidigare programperioden nådde den vuxna befolkningen rekommenderade nivåer om fysisk aktivitet och i jämförelse med riket är andelen stillasittande lägre. Andelen vuxna som ofta äter grönsaker och rotfrukter är lägre i Strömsund i jämförelse med länet och riket.

Under programperioden har det lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet), som avser att stödja idrottslig föreningsverksamhet för barn och ungdomar, ökat avseende antal sammankomster och antal deltagare, särskilt antalet deltagande flickor.

Gällande ohälsosamma produkter och inom ANDTS-området har alkoholkonsumtion och cigarettrökning generellt sett minskat bland svenska skolungdomar under en längre tid. I jämförelse med länet och riket uppgår en större andel elever i årskurs 9 att de vejar respektive snusar. Andelen elever i årskurs 2 på gymnasiet som 2023 uppgav att de använt narkotika det senaste året var signifikant lägre i jämförelse med riket.

I kommunvalet 2022 minskade valdeltagandet i jämförelse med 2018. Ett lågt deltagande noteras särskilt för gruppen män 18-64 år, för yngre

personer, för personer med lägre utbildningsnivåer, samt generellt sett för utrikesfödda.

4.1.2. Ytterligare påverkande faktorer och utmaningar

Sammantaget behöver ett samlat folkhälsoarbete i Strömsunds kommun möta en mängd lokalt påverkande faktorer och utmaningar. Utöver ovan beskrivna positiva aspekter och utmanande resultat står Strömsunds kommun i likhet med många andra inför flera demografiska utmaningar med en minskande och åldrande befolkning, minskad inflyttning, minskat barnafödande, färre elever och svårt med kompetensförsörjning.

På individnivå identifieras också risker gällande låg ekonomisk standard. I kommunen lever totalt sett cirka en femtedel med låg ekonomisk standard. Andelen är avsevärt högre än i riket (cirka 13 procent) och tillsammans med en annan kommun högst andel i länet.

Gällande levnadsvanor är övervikt och obesitas ett annat riskområde där en negativ utveckling blivit verklighet över tid, såväl i riket som i länet och kommunen. Både självrapporterade och uppmätta BMI-värden över 25 (övervikt) och över 30 (obesitas) har ökat över tid [8].

Till sist identifieras psykisk hälsa som en utmaning. Även om resultaten i bedöms som likvärdiga med kommuner i övriga länet visar uppföljningar i att flickor i årskurserna sex (6) till och med nio (9) i högre utsträckning än pojkar upplever psykosomatiska besvär.

4.1.3. Samisk hälsa

Strömsunds kommun ligger inom Saepmie – det område där samer bor, verkar och utövar sin kultur. Kommunen ingår i förvaltningsområdet för samiska, där samisk kultur och samiska språk har ett förstärkt skydd enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Urfolksdeklarationen anger därtill att samer har rätt till högsta möjliga fysiska och psykiska hälsa. Trots detta saknas generellt sett kunskaper om samers hälsa och samtidigt en organiserad hälso- och sjukvård för samer.

Vidare är kunskaper om samisk hälsa begränsade. De rapporter som publicerats ger endast en fingervisning om hälsoläge och livsvillkor för såväl den vuxna befolkningen samer som för unga samer.

I jämförelse med övriga befolkningen förekommer skillnader i såväl fysisk som psykisk hälsa. Hos samer finns också viktiga utmaningar avseende suicid [9]. Unga samer upplever också mer oro, bekymmer och stress [10].

Utöver att stärka folkhälsoarbetet för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen ska kommunen arbeta systematiskt med det minoritetspolitiska programmet.

4.2. Omvärldsfaktorer

Sverige, Jämtlands län och Strömsunds kommun är alla en del av en helhet som i stor utsträckning formas av yttre faktorer. Omvärldsfaktorer som ständigt påverkar såväl privata som offentliga intressen. Kommunen behöver i alla sammanhang identifiera och synliggöra dessa för att kunna prioritera och sätta långsiktiga mål för en hållbar samhällsutveckling, inte minst för att skapa goda förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

Internationella normer och regler är mot bakgrund av flertalet krig och konflikter i dagsläget hotade. Samtidigt verkar gränsdragningar mellan säkerhets- och ekonomisk politik successivt suddas ut. Utvecklingen med ökade geopolitiska spänningar och tilltagande auktoritär ledning förskjuter individuella och frihetliga värderingar mot mer traditionella och konservativa [11].

Demografi, globalisering, grön omställning, värderingar och teknikutveckling utgör strukturella drivkrafter globalt som i allt större utsträckning påverkar människor, samhällen och institutioner på nationell nivå.

Ur ett beredskapsperspektiv är även kommuner och regioner centrala i uppbyggnaden av det civila försvaret, och kunskaper kring omvärldsläget har blivit allt viktigare. Samtidigt är förväntningarna fortfarande otydliga vilket försvårar såväl ekonomisk som övrig planering.

Följderna och förberedelserna i Sverige för att hantera ett sammantaget ökat säkerhetsläge är inte helt klara. Men ur ett beredskapsperspektiv är såväl kommuner som regioner centrala i uppbyggnaden av det civila försvaret. Förväntningarna är även här otydliga gällande ansvar vilket försvårar för ekonomisk och övrig planering. Oaktat och i förhållande till

hälsofrämjande och förebyggande insatser ökar ett samlat folkhälsoarbete kommunens motståndskraft och förmåga att klara eventuella kriser.

4.3. Organisatoriska förutsättningar

Under 2026 har Strömsunds kommun genomgått en översyn av såväl förvaltningsorganisationen som kommunens styrsystem. Under folkhälsoarbetets kommande programperiod utvecklas även en ny prioriteringsmodell, som kan användas vid beslut som syftar till att anpassa organisationen och verksamhet till dess demografiska och ekonomiska förutsättningar. Dessa utvecklingsprojekt påverkar hela organisationen och dess styrning.

Sedan den 1 juli 2025 gäller även en ny socialtjänstlag (2025:400) i Sverige. Den nya socialtjänstlagen innebär en omställning mot en mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst. Lagen stärker även barns rättigheter och kräver vetenskaplig förankring. Lagen påverkar arbetssätt och samverkan inom och utom kommunens verksamheter.

Ett kunskapsbaserat och förebyggande arbetssätt ligger helt i linje med folkhälsoarbetets utveckling i Strömsunds kommun. En anpassat arbetssätt i en ny organisation tillsammans med kommunens bidrag till en ny länsgemensam folkhälsostrategi avser att lyfta det samordnade arbetet framåt. Att dessutom överbrygga kommunikation och utbyte mellan strategiskt och operativt arbete, både internt men också i förhållande till externa aktörer, är en viktig del för att utveckla folkhälsoarbetet.

5. Ramverk för lokalt folkhälsoarbete i Strömsunds kommun

I arbetet med folkhälsoprogrammet har ett ramverk tagits fram för förklara arbetets förhållande till grundläggande förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling, nationell folkhälsopolitik, lokala förutsättningar och bindande krav såsom lagstiftning.

Ramverket begränsar inte satsningar inom andra folkhälsoområden, exempelvis psykisk hälsa eller äldres hälsa, utan tydliggör snarare viktiga avgränsningar för att kunna integrera folkhälsa genom kärnuppdraget.

Andra satsningar är därför lämpliga att analysera utifrån ramverkets holistiska synsätt och prioriterade målområden.

I kapitlet återges en översikt av arbetet, övergripande holistiska synsätt samt vilka mål- och fokusområden som prioriteras under programperioden. Avslutningsvis beskrivs relevanta förutsättningar för uppföljning och genomförande.

5.1. Översikt lokalt folkhälsoarbete i Strömsunds kommun

Folkhälsopolitiken i Sverige utgör sammantaget en tydlig riktning och bild över det gemensamma ansvaret för folkhälsoarbete. Ramverket ger också stöd och vägledning för hur ett lokalt folkhälsoarbete kan formas. Tillsammans med de grundläggande principerna i Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling utgör ramverket en grund för ledning och styrning av folkhälsoarbetet i Strömsunds kommun. Den länsgemensamma inriktningen tydliggör också kommunens viktiga roll.

Observera att nedan beskrivningar (5.1) kompletteras i slutlig version med en överskådlig bild/flödesschema

Globalt ramverk och riktning: Globala målen innehåller grundläggande principer för ett stärkt folkhälsoarbete som förutsättning för en hållbar samhällsutveckling. Människors hälsa, delaktighet och livsvillkor är avgörande för samhällets motståndskraft och utvecklingsförmåga.

Nationellt ramverk och riktning: Det nationella ramverket för folkhälsopolitiken består av det övergripande målet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Till det målet hör åtta konkreta målområden.

Lokala och regionala förutsättningar, och bindande krav: Lagstiftning, lokalt styrande principer och prioriterade intressentgrupper sätter ramarna för det lokala folkhälsoarbetet. Den länsgemensamma strategin utgör en tydlig riktning för kommunens roll och gemensam samverkan.

Lokalt folkhälsoarbete: Det lokala folkhälsoarbetet utförs strukturerat med utgångspunkt i kunskaper om nuläges- och omvärldsfaktorer, samt mot en uttalad riktning mot prioriterade målsättningar som formas av globala,

nationella och regionala riktningar. Samverkan är en nyckel för att lyckas i det gemensamma arbetet för länets och kommunens medborgare.

5.2. Holistiska synsätt

För att möjliggöra effekter i det lokala folkhälsoarbetet behöver kommunen agera gemensamt och i samverkan med många aktörer för att skapa samhälleliga förutsättningar för god och jämlik hälsa. Det innebär att horisontella synsätt behöver genomsyra hela verksamheten utifrån kunskapsbaserade och förebyggande principer [7]. Trygghet, barnrätt, funktionsrätt, jämställdhet och urfolks rättigheter ska finnas med i organisationens ordinarie processer. Synsätten har också tydlig grund i bindande krav – i lagstiftning och nationell politik.

Under programperioden är det övergripande resultatmålet att för samtliga holistiska synsätt utveckla tydligare arbetsätt för att integrera dessa i hela kommunens ordinarie besluts- och projektordning.

5.2.1. Barnets rättigheter

Synsättet påverkar alla barns rättigheter. Förebyggande insatser ska ses som en investering och möjliggörare för goda samhälleliga förutsättningar för barns nuvarande och framtida hälsa. Alla barn i Strömsunds kommun ska ha jämlika förutsättningar för hälsa och utveckling.

5.2.2. Funktionsrätt

Synsättet påverkar alla personer med funktionsnedsättnings rättigheter. Förebyggande insatser kan dels ses som en investering för minskade framtida kostnader, dels stärker det även alla människors rätt till deltagande i samhällets utveckling. Alla personer med funktionsnedsättning i kommunen ska ha jämlika förutsättningar för hälsa och utveckling.

5.2.3. Jämställdhet

Synsättet påverkar framförallt maktrelationer mellan könen, samt hälsa, utbildning, resursfördelning och våld. Jämställd hälsa bidrar till att fler kvinnor och män, flickor och pojkar kan delta aktivt i samhällets utveckling. Skillnader mellan könen i hälsa och hälsoklyftor kopplat till ojämlikhet inom befolkningen utmanar den utvecklingen. Alla kvinnor och män i Strömsunds kommun ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

5.2.4. Urfolks rättigheter

Synsättet påverkar urfolks rättigheter. Ytterligare kunskaper behövs i organisationen för att i dialog och samverkan öka exempelvis förståelsen för det samiska hälsobegreppet, samt integrerat möta kommunens åtaganden som samisk förvaltningskommun. Kommunen ska uppnå sina åtaganden i rådande minoritetspolitiskt program, samt sprida kunskap om regionens samarbetsavtal gällande Samisk nasjonalt kompetansesenter psykisk helsevern og rus, Sanks i Norge.

5.2.5. En trygg och säker kommun, fri från våld, diskriminering och rasism

Synsättet påverkar såväl mänskliga rättigheter som förutsättningar för ett tryggt samhälle. Avser ett övergripande arbete men konkretiseras bland annat i medborgarlöften utifrån kommuns målsättningar om en trygg kommun för alla och en kommun fri från våld. Området syftar också till att tydliggöra organisationens jämlikhets- och jämställdhetsarbete. Kommunen ska i samverkan jobba förebyggande för att minska polariseringen, och mot alla former av våld. Kommunen ska arbeta mot nollvisionerna en trygg kommun för alla och en kommun fri från våld.

5.3. Prioriterade målområden

Strömsunds kommun har även valt att övergripande prioritera fem av åtta folkhälsopolitiska målområden:

- Det tidiga livets villkor.
- Kunskaper, kompetenser och utbildning.
- Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö.
- Levnadsvanor.
- Kontroll, inflytande och delaktighet.

Totalt har även tolv underliggande fokusområden prioriterats. Detta utifrån en sammanvägd bedömning om att området rör en stor del av kommunens medborgare, följer en negativ utvecklingstrend, eller är en ekonomisk risk. Särskild vikt har lagts vid om en negativ riktning inom området bedömts riskera kränka mänskliga rättigheter.

Fokusområdena presenteras under respektive målområde nedan, tillsammans med en kommentar om påverkan och omfattning, samt respektive effekt- och resultatmål. Ytterligare metoder för genomförande och uppföljning beskrivs övergripande i avslutande kapitel, genomförande och uppföljning.

5.3.1. Det tidiga livets villkor

Att ge varje barn förutsättningar för en god start har stor betydelse. Tidiga insatser kan bidra till bättre hälsa, ökad jämlikhet och välbefinnande genom hela livet. Målområdet har fokus på de tidigaste åldrarna 0–5 år men det är viktigt att fortsätta följa barns hälsa upp i skolåldern [5].

Inom målområdet har Strömsunds kommun valt att prioritera de två fokusområdena en likvärdig förskola, samt metoder och medel som sätter barnens främsta i fokus.

Fokusområde	Motivering	Effektmål	Resultatmål
En likvärdig förskola av hög kvalitet	Påverkar alla barns rätt till utbildning. Ett förebyggande arbete med tidiga insatser minskar långsiktiga risker och ökar omvänt förutsättningarna inom fokusområdet.	Skapa förutsättningar för goda livsvillkor och möjligheter i tidiga livet för en god och jämlik hälsa.	<ul style="list-style-type: none"> • Öka andelen inskrivna barn på förskolor i kommunen. • Öka andelen förskolelärare med pedagogisk högskoleexamen. • Uppföljning av systematiskt arbete, inklusive förskoleenkät.
Metoder och medel som sätter barnens främsta i fokus	Påverkar alla barns rätt till utbildning. Ett förebyggande arbete med tidiga insatser minskar långsiktiga risker och ökar omvänt förutsättningarna inom fokusområdet.	Stärka barns möjligheter att skapa goda relationer.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka antal insatser för föräldraskapsstöd.

5.3.2. Kunskaper, kompetenser och utbildning

För att skapa goda samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa är det avgörande att ge alla barn och unga möjligheter att utveckla sina kunskaper och färdigheter. Utbildning är en viktig bestämningsfaktor för en

god hälsa och påverkar framtida livsvillkor såsom arbete, ekonomi och delaktighet i samhället [5].

Skolan är även en central arena för såväl kärnuppdraget som folkhälsoarbetet. Genom uppdraget främjas lärande, trygghet och välbefinnande. I skolan finns också goda möjligheter att identifiera tidiga behov, och i att stärka såväl den psykiska som fysiska hälsan hos barn och unga. Inom målområdet har Strömsunds kommun valt att prioritera samtliga fokusområden.

Fokusområde	Motivering	Effekt mål	Resultatmål
En god lärandemiljö i skolan	Påverkar alla barns rätt till utbildning. Minskade risker på sikt utifrån kommunens förebyggande arbete och arbete med tidiga insatser.	Främja god lärandemiljö genom hela skolgången, från grundskola till gymnasium.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen i grundskolan. • Uppföljning av systematiskt kvalitetsarbete i grundskola och gymnasium. • Uppföljning av projekt Clara (2026). • Kvalitativ uppföljning samverkansinsatser.
Ett likvärdigt utbildnings-system	Påverkar framförallt alla barns rätt till utbildning. Minskade risker på sikt utifrån kommunens förebyggande arbete och arbete med tidiga insatser.	Skapa förutsättningar för en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja alla människors lika möjligheter till livslångt lärande.	<ul style="list-style-type: none"> • Öka andelen elever i åk 9 med gymnasiebehörighet. • Öka andelen elever med gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad utbildning. • Uppföljning av projekt Clara (2026).

Fokusområde	Motivering	Effekt mål	Resultatmål
			<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitativ uppföljning för att allas lika möjlighet.
Att motverka skolmisslyckanden genom tidig identifiering och insats	Påverkar framförallt alla barns rätt till utbildning. Minskade risker på sikt utifrån kommunens förebyggande arbete och arbete med tidiga insatser.	Motverka skolmisslyckanden genom tidig upptäckt och förebyggande insatser.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka årligen antalet förebyggande insatser i förskola och tidig ålder. • Uppföljning av systematiskt kvalitetsarbete i grundskola och gymnasium. • Uppföljning av projekt Clara (2026).

5.3.3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

För att främja god och jämlik hälsa är invånarnas möjligheter till sysselsättning och egen försörjning centrala. Arbetslöshet är en viktig bestämningsfaktor för en god hälsa. Ett arbete bidrar inte bara till en ekonomisk trygghet, utan till delaktighet, social gemenskap och psykiskt välbefinnande [5].

Strömsunds kommun har en viktig roll och ska i samverkan skapa förutsättningar för arbete, särskilt för de grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Inom målområdet har Strömsunds kommun valt att prioritera fokusområdena att ha ett arbete och att skapa goda förutsättningar för ökad anställningsbarhet.

Fokusområde	Motivering	Effekt mål	Resultatmål
Att ha ett arbete	Påverkar stor del av den unga och vuxna befolkningen. Ökar även kommunens möjligheter för skatteintäkter.	Verka för att skapa utbud av arbetstillfällen i kommunen.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka årligen antalet arbetstillfällen i kommunen. • Relevant uppföljning av det näringslivs-

Fokusområde	Motivering	Effektmål	Resultatmål
Goda förutsättningar för ökad anställningsbarhet	Påverkar stor del av den unga och vuxna befolkningen. Ökar även kommunens möjligheter för skatteintäkter.	Skapa förutsättningar för medborgare att få en anställning, särskilt för grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.	politiska programmet. <ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka årligen antalet insatser som minskar hinder för anställningsbarhet. • Kvalitativ bedömning genom utvärdering av enskilda projekt.

5.3.4. Levnadsvanor

Levnadsvanor har stor betydelse för hälsan och bidrar i hög grad till skillnader i hälsa. Strömsunds kommun kan genom ett främjande och förebyggande arbete, samt genom att tidigt identifiera grupper med sämre hälsoutfall, bidra till minskad ojämlik i hälsa och skapa bättre förutsättningar för att stärka människors handlingsutrymme och möjligheter till hälsosamma levnadsvanor [5].

Inom målområdet har Strömsunds kommun valt att prioritera samtliga fokusområden. Inom fokusområdet begränsad tillgänglighet till hälsoskadliga produkter ingår även en del av kommunens brottsförebyggande arbete, samt arbete med ANDTS-frågor.

Fokusområde	Motivering	Effektmål	Resultatmål
Begränsad tillgänglighet till hälsoskadliga produkter	Påverkar en stor del av befolkningen och riskerar att negativt påverka barn och grupper i utsatta situationer. Inkluderar ett brottsförebyggande	Begränsa tillgängligheten till produkter som kan skada hälsan, genom förebyggande åtgärder.	<ul style="list-style-type: none"> • Minskad tobaksanvändning (rökning, vejpning, snusning). • Minskad riskkonsumtion av alkohol.

Fokusområde	Motivering	Effekt mål	Resultatmål
	arbete och ANDTS-frågor.		
Ökad tillgänglighet till hälsofrämjande produkter, miljöer och aktiviteter	Påverkar en stor del av befolkningen och riskerar att negativt påverka förutsättningar för barn och grupper i utsatta situationer. Inkluderar tidig identifiering och ett förebyggande arbete för förbättrade hälsoutfall.	Främja ökad tillgänglighet till hälsofrämjande produkter, miljöer och aktiviteter.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka tillräcklig fysisk aktivitet. • Öka intag av grönsaker.
Att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med levnadsvanor i välfärdens organisationer	Påverkar en stor del av befolkningen och riskerar om förebyggande arbete inte sker att ytterligare bidra till negativa förutsättningar för barn och grupper i utsatta situationer. Inkluderar tidig identifiering och ett förebyggande arbete för förbättrade hälsoutfall.	Stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med levnadsvanor i hela organisationen.	<ul style="list-style-type: none"> • Årlig kvalitativ bedömning av samlade hälsofrämjande och förebyggande insatser i organisationen.

5.3.5. Kontroll, inflytande och delaktighet

Sociala och samhälleliga nätverk är viktiga bestämningsfaktorer för en god hälsa. Att stärka alla invånares möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i såväl samhällslivet som i vardagens olika sammanhang har stor betydelse för både psykisk och fysisk hälsa [5].

Inom målområdet har Strömsunds kommun valt att prioritera fokusområdena ett jämlikt deltagande i demokratin, samt ett jämlikt deltagande i det civila samhället. Målområdet innehåller även fokusområdet mänskliga rättigheter vilka prioriteras inom ramen för de holistiska synsätten i programmet.

Fokusområde	Motivering	Effektmål	Resultatmål
Ett jämlikt deltagande i demokratin	Påverkar alla medborgare. En viktig grundförutsättning i ett demokratiskt samhälle.	Skapa förutsättningar för medborgare att vara delaktiga i demokratin på lika villkor.	<ul style="list-style-type: none"> • Bibehåll eller öka valdeltagandet i allmänna val. • Relevant bedömning mellan allmänna val.
Ett jämlikt deltagande i det civila samhället	Påverkar alla medborgare. En viktig grundförutsättning i ett demokratiskt samhälle.	Främja olika former av arenor som gör inflytande och delaktighet möjligt.	<ul style="list-style-type: none"> • Ökad andel som känner tillit till samhällets institutioner, och andra. • Minskad andel ensamhet, sammanlagd bedömning.

5.4. Genomförande och uppföljning

Genomförandeperioden av Folkhälsoprogram för Strömsunds kommun 2026–2032 löper parallellt med länets folkhälsost strategi vilket stärker genomförandet och uppföljning. En första uppföljning av programmet sker under 2027 men programmet utvärderas årligen från och med år 2028.

Kommunfullmäktige har det yttersta ansvaret för folkhälsoarbetet. Kommunstyrelsen leder, samordnar och följer upp arbetet. Nämnder och förvaltningar ansvarar i samverkan för folkhälsoprogrammets genomförande. Samordning sker inom kommunledningsförvaltningen.

Strömsunds kommun deltar utifrån lokala förutsättningar i den länsövergripande samverkansstrukturen, inklusive strategigrupp-, och dialogforum för folkhälsa och trygghet.

Vidare verkar även folkhälsorådet och brottsförebyggande rådet i Strömsunds kommun. Folkhälsorådets uppgift är att planera det strategiska

folkhälsoarbetet och sprida kunskap om folkhälsoarbete i kommunen. Rådet ska också ta initiativ till nya satsningar, det vill säga identifiera och prioritera viktiga områden för att i kommunen skapa samhälleliga förutsättningar för att uppnå en god och jämlik hälsa.

5.4.1. Verktyg för systematisk uppföljning

Ett verktyg har skapats för underlätta systematisk uppföljning av folkhälsoprogrammet. Kommunens översyn av såväl förvaltningsorganisationen som kommunens styrsystem väntas även under programperioden effektivisera uppföljningen av programmet.

Verktyget för uppföljning tydliggör utöver beskrivna effekt- och resultatmål även indikatorer, exempel på viktiga orsakssamband och bakomliggande faktorer, samverkansmodeller och lokal styrning. Detta medför en sammanlagd överblick av folkhälsoprogrammets ramar och möjliggör för organisationen att ständigt förbättra såväl systemet som arbetet i sig.

Ett sammanhängande arbete med en tydlig uppföljningsstruktur skapar även likvärdiga förutsättningar och information till såväl kommunorganisationen som till politiker. Verktyget utgör också en viktig del för ökad förutsägbarhet och spårbarhet av kommunens folkhälsoarbete.

Bilagor och referenser

Bilagor

- Bilaga 1. Uppföljning av Folkhälsoprogram för Strömsunds kommun åren 2021-2025.

Figurer

- Figur 1. Folkhälsans bestämningsfaktorer – Dahlgren G. & Whitehead M. (1991). *Policies and Strategies to Promote Social Equity in Health*. Stockholm: Institute for Future Studies.
- Figur 2. Åtta målområden för en god och jämlik hälsa (Illustration: Folkhälsomyndigheten).

Referenslista

1. Folkhälsomyndigheten (2026), *Om folkhälsa*, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/vara-amnesomraden/folkhalsa->

-
- och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/om-folkhalsa/
[hämtad 2026-04-30].
2. UNDP Sverige (2026), *Globala målen, 3. God hälsa och välbefinnande*,
<https://globalamalen.se/om-globala-malen/mal-3-halsa-och-valbefinnande/> [hämtad 2026-04-30].
 3. Sveriges Kommuner och Regioner (2026), *Styra och leda folkhälsoarbete*,
<https://skr.se/folkhalsa/styraochledafolkhalsoarbete.9023.html>
[hämtad 2026-04-30].
 4. Folkhälsomyndigheten (2026), *Folkhälsa i Sverige 2026*, artikelnummer 25247, Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
 5. Folkhälsomyndigheten (2026), *Nationella folkhälsomål och målområden*, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/vara-amnesomraden/folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-styr-folkhalsopolitiken/nationella-mal-och-malomraden/> [hämtad 2026-04-30].
 6. Rådet för främjande av kommunala analyser (2026), *Jämföraren; Strömsund; Överblick av folkhälsan*,
https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?_p=jamforelse&focus=16791&report=207703&tab_id=148352 [hämtad 2026-04-30].
 7. Sveriges Kommuner och Regioner (2026), *Styrlogik; Starkare tillsammans*,
https://skr.se/download/18.51441ade19980413abca1b60/1759046908783/Styrlogik_Samordnat-stod.pdf [hämtad 2026-04-30].
 8. Folkhälsomyndigheten (2026), *Övervikt och obesitas i befolkningen*,
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/vara-amnesomraden/overvikt-och-obesitas/overvikt-och-obesitas-i-befolkningen/> [hämtad 2026-04-30].
 9. Folkhälsomyndigheten och Ubmejen Universitiähta/Umeå universitet (2023), *Hur mår samer i Sverige?*, artikelnummer 23011, Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
 10. J.P. Stoor m.fl. (2025), *Det är hemskt och magiskt samtidigt*, Institutionen för epidemiologi och global hälsa, Umeå Universitet; Ubmeje/Umeå, 2025.

11. Sveriges Kommuner och Regioner (2025), *Utan spaning – ingen aning!*,
<https://skr.se/download/18.14fb7b721997a8f53f23c6b0/1758790280316/Utan-spaning-ingen-aning!-Underlag-infor-omvarldspaning-2025-2027.pdf> [hämtad 2026-04-30].
12. Region Jämtland Härjedalen & Länsstyrelsen i Jämtlands län (2026),
Länsövergripande strategi för folkhälsa och trygghet i Jämtlands län 2026 – 2032.

UTKAST